

УДК 81'373.612.2:597.6:398.92(=161.3)(=111)

Метафарызацыя ў фразеалогіі беларускай і англійскай моў: *жаба – frog / toad* як найменне земнаводных

В.Г. ГАЎРЫЛОВІЧ

На аснове аналізу ўнутранай формы і фразеалагічнага значэння выяўлена спецыфіка заамарфізму *жаба – frog / toad* у беларускай і англійскай лінгвакультурах, вызначаны асацыятыўныя прыкметы (аб'ектыўныя і суб'ектыўныя), якія фарміруюць культурна-моўны вобраз жабы ў фразеалагічнай карціне свету беларусаў і англічан. Выяўлена наяўнасць супадзення і разыходжання, агульнага і адметнага ў выкарыстанні працэсу метафарызацыі і спосабах наймення, створаных вобразах другасных адзінак для характарыстыкі і ацэнкі чалавека ў беларускім і англійскім соцыумах.

Ключавыя словы: фразеалагізм, кампанент *жаба*, метафарызацыя, зааморфная метафара, асацыятыўныя прыкметы, культурная інфармацыя.

In the article on the base of the analysis of the inner form and phraseological meaning the differences in assigning zoomorphism *жаба – frog / toad* in the Belarusian and English linguacultures are revealed. Associative features (objective and subjective) forming the cultural-linguistic image of the frog in the phraseological view of the world of Belarusians and Englishmen are identified. The presence of coincidence and discrepancy, the similarities and the differences in the use of the metaphorical process and the methods of naming, created images of phraseological units to characterize and evaluate a person in the Belarusian and English societies are defined.

Keywords: phraseological unit, component *жаба*, metaphorization, zoomorphic metaphor, associative features, cultural information.

Метафара – адзін з найбольш прадуктыўных сродкаў фарміравання другасных найменняў у стварэнні моўнай карціны свету.

У мовазнаўстве існуе больш за дзесяць кірункаў даследавання метафары [1, с. 58], сярод якіх прадуктыўна распрацоўваецца лінгвакагнітыўны кірунак. У межах гэтага падыходу даследуюцца кагнітыўныя ўласцівасці метафары і механізмы метафарызацыі. Метафара трактуецца як працэс мыслення, які адбываецца ў свядомасці чалавека. Кагнітыўная тэорыя метафары прадстаўлена ў працах Дж. Лакофа і М. Джонсана, Н.Д. Аруцёнавай, У.Р. Гака, В.М. Тэлія, Г.М. Скрырэўскай, А.Н. Баранова, А.П. Чудзінава, І.М. Кобазевай і інш.

Даследчыкі Дж. Лакоф і М. Джонсан, аўтары даследавання «Метафары, якімі мы жывем», даказваюць, што метафара праяўляецца не толькі ў мове, але ў мысленні і дзеянні. Па словах вучоных, «наша звычайная паняццёвая сістэма, у рамках якой мы думаем і дзейнічаем, па сутнасці сваёй метафарычная» [2, с. 25]. Таму кагнітыўны падыход да вывучэння метафары дазваляе разглядаць метафару не толькі ў межах моўнай сістэмы, але і як феномен узаемадзеяння мовы, мыслення і культуры.

Адной з самых ужывальных метафар у мове з'яўляецца зааморфная метафара, якая пераносіць прыкметы і ўласцівасці жывёл на чалавека і якая з'яўляецца фрагментам нацыянальнай моўнай карціны свету, паколькі заанімы (разам з тэрмінамі сваяцтва, частак цела і прыродных з'яў) адносяцца да прыярытэтнай сферы метафарычнага выбару: яны першымі засвойваюцца чалавекам і належаць да ядра лексікону. Даследаванне метафарычных пераносаў дазваляе раскрыць характар мыслення чалавека і зразумець, як чалавек уяўляе сабе акаляючы свет і сваё месца ў ім. Зааморфная метафара ў гэтым сэнсе ўяўляе сабой кагнітыўную праекцыю, звязаную з прымяненнем вобраза жывёлы да характарыстыкі чалавека.

Метафарызацыя найменняў жывёл абаяваецца ў першую чаргу на веды з галіны эталогіі – навукі аб паводзінах чалавека і жывёл. Аднак падчас пошуку асноў метафары трэба ўлічваць не толькі эталагічныя веды. Метафарызацыя заанімаў абумоўлена таксама сістэмай асацыяцый, традыцый, міфалагічных уяўленняў, стэрэатыпаў і эталонаў, зафіксаваных у той ці іншай культурнай традыцыі.

Метафарычнае мысленне чалавека спрыяе замацаванню асацыятыўных прыкмет заоніма на аснове параўнання і перанясення характарыстык жывёлы на людзей. Асацыятыўныя прыкметы служаць асновай для ўтварэння зааморфнай метафары і фарміруюць *культурна-моўны вобраз* (тэрмін Ежы Бартміньскага) той ці іншай жывёлы.

У выніку метафарычнага пераносу наймення жывёлы на чалавека выдзяляем два тыпы асацыятыўных прыкмет: 1) аб'ектыўныя (рэальныя), уласцівыя ім як біялагічнаму віду (фізічныя характарыстыкі, звычкі жывёл), якія пераносяцца на чалавека, і 2) суб'ектыўныя (уяўныя), якія ўмоўна прыпісваюцца жывёлам моўным калектывам, безадносна да рэальных біялагічных характарыстык (прыкметы інтэлектуальнай, валявой, эмацыянальнай сфер).

Аб'ектам увагі ў межах прапанаванага артыкула абраны фразеалагічныя адзінкі (далей – ФА) беларускай і англійскай моў з кампанентамі *жаба – frog / toad*. Выбар гэтых кампанентаў абумоўлены адсутнасцю супастаўляльных даследаванняў на матэрыяле ФА беларускай і англійскай моў з кампанентамі-назвамі земнаводных у беларускай навуковай практыцы, а таксама тым, што група земнаводных з'яўляецца самай высокай па прадуктыўнасці сярод груп ФА з кампанентамі-герпетонаімамі і адной з самых частотных сярод усіх груп ФА з кампанентамі-заонімамі: эмпірычную базу даследавання складаюць 69 ФА беларускай мовы, выбраныя з літаратурных і дыялектных фразеаграфічных крыніц, і 14 ФА англійскай мовы, выдзеленыя з аўтарытэтных друкаваных фразеалагічных крыніц англійскай мовы і электронных рэсурсаў (гл. *Спіс крыніц і іх скарачэнняў*).

На аснове аналізу ўнутранай формы і фразеалагічнага значэння выявім спецыфіку заамарфізму ў беларускай і англійскай лінгвакультурах, вызначым асацыятыўныя прыкметы (1) суб'ектыўныя і 2) аб'ектыўныя), якія фарміруюць культурна-моўны (стэрэатыпны) вобраз жабы ў фразеалагічнай карціне свету беларусаў і англічан.

1. Суб'ектыўныя прыкметы ў беларускай фразеалогіі. Жабы ў традыцыйных вераваннях уяўляюцца былымі людзьмі, якія перавярнуліся ў земнаводных у выніку сусветнага патопу ці злоснага пракляцця. У жывёльнай іерархіі з улікам апазіцыі *добры – дрэнны, прыгожы – брыдкі* жабы, як правіла, займаюць апошнія месца [3, с. 167].

Такі негатыўны вобраз жабы, яе «нечысціня» ва ўспрыманні беларусаў абумоўлівае семантыку і вобразную аснову беларускіх ФА: *жаба цыцкі дасць* 'хто-н. прападзе, загіне'; *жаба цыцкі / цыцы дасць / дала* 1) 'хто-н. памрэ, прападзе, загіне'; 2) 'хто-н. зазнае (зазнаў) шмат клопатаў, турбот, цяжкасцяў, выпрабаванняў'; *як жаба цыцкі дасць* 'нічога няма'; *глытаць жабу / жаб* 'моўчкі, цярпліва зносіць крыўду, абразу, выслухоўваць непрыемнае'; *праглынуць жабу* 'моўчкі сцяраецца крыўду, абразу, выслухаць непрыемнае'; *торбу жаб прынес*; *і жабы не квакаюць* 'ніхто не гаворыць пра каго-н., хто-н. не з'яўляецца аб'ектам увагі'; *злітавацца як вол над жабай* 'шкадуючы, без ахвоты даваць, прапаноўваць каму-н. што-н. не лепшае, малазначнае'; *пусціць жабу ў вад* 'сказаць абы-што, недарэчнасць'.

Праматыпным вобразам ФА *жаба цыцкі дасць* служыць нейкая жаба, якая ў якасці зброі для напаўнення, забівання скарыстоўвае свае грудзі. Вобраз ФА, на думку Т.В. Валодзінай, абумоўліваюць «міфалагічныя ўяўленні пра наўнасць грудзей у жабы і невыпадковасць яе ў этнамедыцынскіх кантэкстах» [4, с. 93]. Дарэчы, выраз *каб табе жаба цыцы дала* ўваходзіць у шэраг найбольш страшных і моцных праклёнаў [3, с. 167].

У ФА беларускай мовы заамарфізм *жаба* скарыстоўваецца пераважна для адмоўнай характарыстыкі чалавека. Так, для апісання гаваркога, балбатлівага чалавека ўжываюцца ФА *жаба на языку не спячэцца* ў каго. 'хто-н. вельмі балбатлівы, не ўмее трымаць сакрэты'; *жаба на языку / на языцы <не> спячэцца* ў каго; *жабу на языку не спячэш* у каго. 1) 'хто-н. вельмі дасціпны, гаваркі, балбатлівы'; 2) 'хто-н. не ўмее трымаць сакрэты, захоўваць тайну'; *жаба на языку спякецца* 'пра балбатуна'. У ФА спалучаюцца сэнсава несудадносныя ці алагічныя кампаненты, што надае ім яркую вобразнасць і выразную экспрэсіўнасць.

З жабай беларусы параўноўваюць таксама панурага і насупленага чалавека: надзьмуўся *як жаба на карчы / на купіне*; надуцца *як жаба на купіну* 'вельмі моцна (надзьмуцца, насупіцца)'; надулася *як жаба на корч*. Асновай метафарычнага пераносу, як відаць, стала такая прыродная асаблівасць некаторых відаў жаб, як наяўнасць гарлавога мяшка – пузыра са скуры ў форме

балона, які ўтвараецца ў аснове ротавай поласці жаб, пры дапамозе якога самцы ў час свайго шлюбнага перыяду ўзмацняюць прызыўныя гукі, якія прывабліваюць самак [5].

Негатыўна характарызуюць чалавека і ФА *жаба ў каляіне* ‘нікчэмнасць, асуджаная на пагібель’; *жабін поклад* ‘кепскі чалавек; экспрэсіўна-адмоўная характарыстыка дзіцяці, падлетка’; *і жук, і жаба, і чорт, і баба*; *герой з калом да жабы*; *рапуха паганая*; *як жабу праглынуўшы* ‘зусім (маўчаць)’.

Як відаць, у аснову вобразаў беларускіх ФА з кампанентам *жаба* пакладзены такія адмоўныя паказчыкі ўяўленняў аб жабе, як хтанічнасць, сувязь з іншасветам. Аналіз ФА беларускай мовы паказвае, што ўсе яны надзелены адмоўнай канатацыяй, у сувязі з чым уяўляецца магчымым вывесці канцэптуальную прыкмету ‘жаба – дрэнны чалавек’. Толькі ФА *з-пад жабы яйкі выме* ‘вельмі хітры, пранырлівы, вёрткі, зухаваты’ можа мець станоўчую канатацыю. З іроніяй і жартаўліва скарыстоўваюцца ФА *за капейку жабу да Барысава дубцом пагоніць*; *за рубель жабу ў Вільню пагоніць*, якія збліжаюцца паводле значэння і выкарыстання: яны служаць для абазначэння такіх заганных рыс чалавека, як скарэднасць, сквапнасць. У функцыі ідэнтыфікацыі выступае ФА беларускай мовы *грудная жаба* ‘сардэчная хвароба з моцным болем у грудзях; стэнакардыя’.

2. Аб’ектыўныя прыкметы ў беларускай фразеалогіі. У аснову вобразаў пераважнай большасці беларускіх ФА з кампанентам *жаба* пакладзены аб’ектыўныя асацыятыўныя прыкметы, што вызначаюць прыродныя характарыстыкі жабы, якія пераносяцца на чалавека. Так, на аснове назіранняў за знешнім выглядам, дзеяннямі і фізіялогіяй жабы, а таксама яе арэалам пражывання, намі выдзелены шэраг аб’ектыўных асацыятыўных прыкмет.

Знешні выгляд. Непрывабны знешні выгляд, пачварнасць жабы (рапухі) сталі асновай метафарычнага пераносу ў ФА *жаба апоўзлая / разлезлая / аблезлая / віславухая / карэлая*; *рапуха распоўзлая* ‘поўная, непаваротлівая, няўклудная жанчына’. ФА матываваны кампанентамі дэнататыўнага значэння заоніма *жаба (рапуха)*: ‘бясхвостыя земнаводныя жывёлы з бугрыстай, часта бародаўчатай слізкай скурай бурага, шэрага або зялёнага колеру [6]. ФА рэалізуюць прыкметы ‘пачварнасць’, ‘брыдкасць’.

Такая прыродная ўласцівасць жаб, як пражэрлівасць, а таксама асяроддзе іх пражывання, відавочна, паслужылі асновай для ўзнікнення беларускіх ФА *набрацца / набірацца як / што жаба гразі* ‘вельмі моцна (пра п’янага), ‘піць, не ведаючы меры, моцна напівацца, многа выпіць (гарэлкі)’; *набрацца / набірацца як жаба мулу* ‘вельмі моцна; пра п’янага’; *як жаба мулу / калу 1* ‘вельмі моцна (набрацца); пра п’янага’; 2) ‘вельмі, празмерна (набрацца)’; *набрацца як жаба твані / мулу / гразі*; *як жаба да гразі / да мулу* ‘з прагнасцю (дабрацца, дапасці і да т. п.)’. Тут магчыма апеляцыя да міфалагічнага пласта культурных ведаў. Так, у розных міфалагічных сістэмах жабы звязваюцца з хтанічным светам, а часам з воднымі элементамі хаосу, першапачатковага глею, з якіх узнік свет [7, с. 84]. Усе пералічаныя ФА, якія параўноўваюць п’янага чалавека з жабай, скарыстоўваюцца з асуджэннем, што сведчыць аб неадабрэнні беларусамі п’янства.

Аб’ектыўная прыкмета ‘пукатыя вочы’ рэалізуецца ў ФА *глядзець як жаба на купіне* ‘пільна, не зводзячы вачэй’; *як жаба на купіне* ‘на віду’; *вырачыў вочы як жаба* і рытмічна арганізаваная ФА *вырачыць вочы як жаба з ночы* ‘ўтаропіцца на каго-н., што-н. ад здзіўлення, разгубленасці і да т. п.’.

Невялікі памер жабы паслужыў асновай для пераносу гэтай характарыстыкі на адпаведныя рэаліі свету чалавека. Так, адразу некалькі беларускіх ФА рэалізуюць аб’ектыўную прыкмету ‘невялікі памер’: *жабе на калена* ‘вельмі нізкага росту, зусім малы’; ‘вельмі мелка, неглыбока дзе-н.’; *ад жабы не адрас (-ла, -лі)* ‘малы ці занадта малы’ (каб рабіць што-н.); *ад жабы не адрас* ‘вельмі нізкага росту’; *на жабін скок 1* ‘вельмі малы (па даўжыні, плошчы)’; 2) ‘вельмі мала’; *і <кожны> жук і жаба* ‘ўсе без выключэння; усякі, кожны чалавек’; *як з жабы сала* ‘зусім няма ці вельмі мала (карысці, толку з каго-н.)’; *з жабіны прыгаршчы* чаго ‘вельмі мала (шчасця, радасці, здароўя і пад.)’; *<як> стане /станеш на калена <то / дык / і> жабе на калена*; *як стане на калені то жабе на калені* ‘вельмі малы, нізкарослы хто-н.’.

Рух, перамяшчэнне ў прасторы. На аснове назіранняў за паводзінамі і рухамі жабы ўтвораны цэлы шэраг ФА: *як жаба пад купінаю* ‘ціха, моўчкі (сядзець)’; *сядзіць як жаба / зялепуха <на купіне>*; *сядзіць як жаба пад мяжою*; *маўчы як жаба ў карчы* ‘зусім (маўчы)’; *пнецца як жаба на купіну* ‘пішчом лезе куды-н., каб дамагчыся свайго’; *як жаба на купіну* ‘з вялікімі намаганнямі (лезці)’; *пнецца / лезе / ушчарэпілася / дзярэцца як жаба на купіну / корч / кол* ‘бярэцца за непасільную работу’; *знаць жабу на пліганні*; *як рак за жабаю* ‘неадступна’; *боўтнуць як жаба ў калодзежы*.

Найбольш характэрны спосаб перамяшчэння жаб – скачкі – матываваў з’яўленне ФА *як жаба з купіны* ‘проста, лёгка’; *выскачыў як жаба з куста*; *на жабін скок*. Аднак не ўсе жабы могуць скакаць. Напрыклад, земляная жаба аддае перавагу павольнаму перамяшчэнню [8]. *Адсюль, відаць, ФА нязграбны як жаба; цягнуцца <здаду> як жаба; цягнуцца як рапуха*.

Фізіялогія. Некаторыя віды жаб (квакша, вастрамордая, азёрная і ядомая жабы) валодаюць добра пастаўленым гучным голасам, іх хоры могуць быць чутныя на вельмі вялікіх адлегласцях [9, с. 43]. Цікава, што не ўсе віды жаб, паводле сведчання вучоных-заолагаў, маюць непрыемны голас. Так, напрыклад, самцы сямейства сапраўдных рапук у шлюбны перыяд выдаюць вельмі меладычныя спевы. А вось самцы звычайных рапук спяваюць дрэнна. «Іх цяжкаўзнаўляльны «рохкаючы» голас саступае па прыгажосці гучання шмат якім бясхвостым амфібіям» [10]. Прыкметы ‘гучны голас’ і ‘непрыемны голас’ абраны асновай вобразаў ФА *драцца як жаба на купіне* ‘вельмі моцна і непрыемна’ (крычаць, спяваць і да т. п.); *драцца як жаба* ‘вельмі дрэнна спяваць, непрыемным голасам, няправільна падцягваць’; *дзярэцца як жаба старая*; *боўтнуць як жаба ў калодзежы* ‘сказаць не тактоўна’.

Прыкмета ‘халаднакроўе’ аб’ектывуецца ў ФА *рукі як жабы <як у жабы>* ‘вельмі халодныя’; *халодная як жаба*; *рукі як жабіны лапы*.

Існаванне, асяроддзе пражывання. Усю зіму жабы праводзяць на дне азёр, рэк і глыбокіх сажалак, дзе яны хаваюцца ад холаду [11]. Гэтая асаблівасць жабы, хутчэй за ўсё, была пакладзена ў аснову ФА: *заняло як жабе на зіму* ‘зусім; пра таго, хто змоўк, перастаў удзельнічаць у размове’; *заняло / зарвала як жабе зімою / на зіму*; *і жабы не квакаюць* ‘ніхто не гаворыць пра каго-н., хто-н. не з’яўляецца аб’ектам увагі’. ФА рэалізуюць прыкмету ‘маўчанне’.

Жабы, як вядома, жывуць паблізу вадаёмаў і сырых месцах, адсюль, відаць, ФА *жабы параслі* на чым. ‘што-н. заплеснела, пакрылася цвіллю’.

Заўважым, што ў жывой прыродзе жабы – вельмі карысныя жывёлы. Роля жаб, як і шматлікіх іншых земнаводных, у забеспячэнні раўнавагі ў прыродзе досыць вялікая. Гэтыя земнаводныя знішчаюць вялікую колькасць шкоднікаў сельскай гаспадаркі [12].

Як відаць, аб’ектыўны жывёльны свет, які эмпірычна пазнаецца і ацэньваецца чалавекам, з’яўляецца прадуктыўнай крыніцай інтэрпрэтацыі фразеалагізмаў з кампанентам *жаба*.

1. Суб’ектыўныя прыкметы ў англійскай фразеалогіі. ФА з эквівалентным кампанентам *frog /toad* ‘жаба’ ў англійскай мове таксама абавязаны ўяўленнямі англічан аб гэтай жывёле.

Так, ФА *a frog in one’s / the throat* (дасл. – жаба ў горле) ‘хрыпата; спазмы ў горле’ і *have a frog in your throat* (дасл. – мець жабу ў горле) ‘мець цяжкасці ў маўленні па прычыне сухасці або блакавання горла’ ўзыходзяць да старога веравання, паводле якога ў целе чалавека, які вып’е вадзі з жабінымі яйкамі, вырастуць жабы.

Негатыўны вобраз жабы ва ўспрыманні англічан абумоўлівае семантыку і вобразную аснову ФА *finer than frog hair* (дасл. – лепшы за волас жабы) ‘добры, выдатны’.

2. Аб’ектыўныя прыкметы ў англійскай фразеалогіі. Асаблівасці вонкавага выгляду жабы (або пэўных відаў жаб), відаць, паслужылі асновай для ФА *frog face* (дасл. – жабін твар) ‘батанік, кампутарнік’ і *<as> ugly as a toad* (дасл. – брыдкі як жаба) ‘вельмі брыдкі’. ФА аб’ектывуюць прыкметы ‘пачварнасць’ і ‘брыдкасць’.

Асаблівасцю англійскай мовы з’яўляецца скарыстанне заоніма *frog* для сацыяльнай характарыстыкі чалавека: *a small frog in a big pond / a little frog in a big pond* (дасл. – маленькая жаба ў вялікай сажалцы) ‘той, хто ў вялікай камандзе або арганізацыі менш важны або менш кваліфікаваны, чым астатнія’; *a big frog in a small pond* (дасл. – вялікая жаба ў

маленькай сажалцы) ‘сітуацыя, калі адзін чалавек валодае большым уплывам, ведамі, вопытам, чым іншыя ў невялікай групе’ (мяркуецца, што чалавек можа не мець такога ўплыву ў большай групе); *the biggest frog in the puddle* (дасл. – самая вялікая жаба ў лужыне) ‘самы ўплывовы і дасведчаны чалавек у невялікай групе (мяркуецца, што чалавек можа не мець такога ўплыву ў большай групе)’.

Розныя з’явы жыцця і абстрактныя паняцці перадаюцца ў англійскіх ФА: *boiling frog* (дасл. – вараная жаба) ‘праблематычная сітуацыя, якая будзе пагаршацца, пакуль не дасягне маштабу бедства, а людзі, уцягнутыя ў яе, не заўважаць небяспекі, пакуль не стане зусім позна’; *boiling frog syndrome* (дасл. – синдром варанай жабы) ‘няздольнасць прыняць, прызнаць або дзейнічаць супраць праблематычнай сітуацыі, якая будзе пагаршацца, пакуль не дасягне маштабу бедства’; *frog slicing* (дасл. – нарэзванне жаб) ‘клас /курс біялогіі’; *a <real> frog-choker /a <real> toad-choker* (дасл. – <сапраўдны> душыцель жаб) ‘праліўны дождж’; *like herding frogs* (дасл. – як жабы, якія пасуцца) ‘хаатычны, бязладны’.

З пералічаных ФА звяртаюць на сябе ўвагу дзве ФА – *boiling frog* і *boiling frog syndrome*. Вобразны змест гэтых ФА заснаваны на рэальных эксперыментах XIX ст. Сэнс эксперыментаў заключаўся ў тым, што, калі кінуць жабу ў кіпень, то яна адразу выскачыць або пастараецца выскачыць, але калі кінуць яе ў халаднаватую ваду і вельмі павольна награвать, то ніякіх рэфлексных рухаў не будзе, а жаба, якая не ўспрымае небяспеку, гіне, бо зварана [13]. Як відаць, метафара пабудавана на параўнанні людзей, якія не здольныя або не маюць жадання рэагаваць нават на нязначныя змены, што адбываюцца паступова, з паводзінамі жабы ў кіпню.

У англійскай мове з кампанентам *frog* зафіксавана таксама ФА *the frog / frog’s march* (дасл. – жабіна хада) ‘распластаўшы як жабу’ (спосаб абыходжання са зняволеным або п’яным, які супраціўляецца, якога чацвёрта цягнуць за рукі і за ногі тварам уніз), у якой адлюстравана назіранне сітуацыі.

Такім чынам, у трактоўцы вобраза жабы ў фразеалогіі двух народаў адзначаецца як агульнае, так і адметнае. Агульнае заснавана на назіраннях за паводзінамі гэтых земнаводных, на вераваннях і міфалагічных уяўленнях аб іх, аднак выяўлены толькі дзве агульныя аб’ектыўныя прыкметы – ‘пачварнасць’ і ‘брыдкасць’. Найбольш біялагічных уасцівасцей і прыкмет жабы адзначаецца пры ўтварэнні значнай колькасці ФА беларускай мовы – гэта невялікі памер, пражэрліваць, гучны, непрыемны голас і інш. Адсутнасць эквівалентных ФА з кампанентам *жаба – frog / toad* у дзвюх мовах сведчыць пра адметнасць гэтага фрагмента фразеалагічнай карціны свету носьбітаў розных культур.

Беларускія ФА з кампанентам *жаба* прадстаўляюць даволі адметны фрагмент фразеалагічнай карціны свету беларусаў, вылучаюцца індывідуальнай і непаўторнай унутранай формай. Асобныя беларускія дыялектныя ФА маюць у сваім складзе каларытныя кампаненты (*пліганне, апоўзлы, карэлы, боўтнуць, ушчарэпіцца, вырачыць*), якія садзейнічаюць выяўленню нацыянальна-культурнага складніка ФА.

Інтэрпрэтацыя вобразных фразеалагічных адзінак з кампанентам *жаба – frog / toad* у беларускай і англійскай мовах мае ярка выражаную адмоўную семантыку, накіравана найперш на ацэнку і характарыстыку чалавека, яго дзеянняў, стану і пад. Гэта дазваляе вывесці канцэптуальную прыкмету-метафару ‘жаба – дрэнны чалавек’, што тлумачыцца хтанічнай сімволікай жабы, а таксама больш вострай эмацыянальнай рэакцыяй людзей менавіта на негатыўныя з’явы жыцця.

Літаратура

1. Кравцова, Ю.В. Метафора как объект лингвометафорологии / Ю.В. Кравцова // Спадчына Скарыны: да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання : зб. навуковых артыкулаў: у 2 ч. / рэдкал. : А.М. Ермакова (гал. рэд.). – Гомель: ГДУ імя Ф. Скарыны, 2017. – Ч. 2. – С. 99–104.
2. Лакофф, Дж. Метафоры, котарымы мы живём / Дж. Лакофф, М. Джонсон. – М. : Едиториал УРСС, 2004. – 256 с.

3. Міфалогія беларусаў: эцкл. слоўн. / склад. І. Клімковіч, В. Аўтушка ; навук. рэд. Т. Валодзіна, С. Санько. – Мінск : Беларусь, 2011. – 607 с.
4. Валодзіна, Т.В. Калі, каму і навошта дае жаба цыцкі / Т.В. Валодзіна // Славянская фразеалогія в ареальном, историческом и этнокультурном аспектах : материалы IV Междунар. научн. конф. / Отв. ред. В.И. Коваль. – Гомель : УО «ГГУ им. Ф. Скорины», 2005. – 286 с.
5. Горловой мешок [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://ru.wikipedia.org/wiki/Горловой_мешок. – Дата доступа : 03.08.2018.
6. Жывёльны свет: тэматычны слоўнік [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу : <http://www.slounik.org/160306.html>. – Дата доступа : 05.10.2018.
7. Мифы народов мира. Энциклопедия : в 2 т. / С.А. Токарев (гл. ред.) [и др.]. – М. : НИ «Большая Российская энциклопедия», 1997. – Т. 2. К–Я. – 719 с.
8. Жаба земляная. Образ жизни и среда обитания земляной жабы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://givotniymir.ru/zhaba-zemlyanaya-obraz-zhizni-i-sreda-obitaniya-zemlyanoj-zhaby/> – Дата доступа : 03.10.2018.
9. Зуёнак, С. Земнаводныя. Паўзуны. Успамін пра забыты палёт. Нарысы / С. Зуёнак, Р. Навіцкі, С. Драбянкоў. – Мінск : Мастацкая літаратура, 2009. – 63 с.
10. Рапуха шэрая, ці звычайная / М.М. Пікулік (рэд.) // Земнаводныя. Паўзуны : энцыклапедычны даведнік (Жывёльны свет Беларусі). – Мінск, 1996. – 240 с.
11. Михайлова, Н. Где зимуют лягушки и что они делают зимой? Как лягушки готовятся к зиме? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://fb.ru/article/135385/gde-zimuyut-lyagushki-i-что-они-делают-зимой-как-лягушки-готовятся-к-зиме>. – Дата доступа : 03.10.2018.
12. Малюскі, п'яўкі і жабы [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу : <http://www.gorybalka.com/by/moluski3.html>. – Дата доступа : 05.10.2018.
13. Boiling frog [Electronic resource]. – Mode of access : // https://en.wikipedia.org/wiki/Boiling_frog. – Date of access : 05.10.2018.

Крыніцы і іх скарачэнні

В-1979 – Выслоўі. Склад., сістэматызацыя тэкстаў, уступ, артыкул і камент. / М.Я. Грынבלата ; Рэд. тома А.С. Фядосік. – Мінск : Навука і тэхніка, 1979. – 520 с.; **Д-2000** – Даніловіч, М.А. Слоўнік дыялектнай фразеалогіі Гродзеншчыны / М.А. Даніловіч. – Гродна : ГрДУ, 2000. – 267 с.; **К-1998** – Кунин, А.В. Большой англо-русский фразеологический словарь: Около 20000 фразеологических единиц / А.В. Кунин. – 5-е изд. – М. : Живой язык, 1998. – 944 с.; **Л-1991** – Лепешаў, І.Я. 3 народнай фразеалогіі: дыферэнц. слоўнік / І.Я. Лепешаў. – Мінск : Выш. шк., 1991. – 110 с.; **Л-2008-1** – Лепешаў, І.Я. Слоўнік фразеалагізмаў : у 2 т. / І.Я. Лепешаў. – Мінск : БелЭн, 2008. – Т. 1. А–Л. – 672 с.; **Л-2008-2** – Лепешаў, І.Я. Слоўнік фразеалагізмаў : у 2 т. / І.Я. Лепешаў. – Мінск : БелЭн, 2008. – Т. 2. М–Я. – 968 с.; **М-К-1972** – Мяцельская, Е.С. Слоўнік беларускай народнай фразеалогіі / Е.С. Мяцельская, Я.М. Камароўскі. – Мінск : БДУ, 1972. – 320 с.; **С-1991** – Санько, З. Малы руска-беларускі слоўнік прыказак, прымавак і фразем / З.Ф. Санько. – Мінск : Навука і тэхніка, 1991. – 218 с.; **Сц-1983** – Сцяшковіч, Т.Ф. Слоўнік Гродзенскай вобласці / Т.Ф. Сцяшковіч. – Мінск : Навука і тэхніка, 1983. – 671 с.; **Ю-2002** – Юрчанка, Г.Ф. Народнае мудраслоўе: слоўнік / Г.Ф. Юрчанка. – Мінск : Навука і тэхніка, 2002. – 319 с.; **DAIPV** – Spears, R.A. Dictionary of American Idioms and Phrasal Verbs. / R.A. Spears. – McGraw-Hill, 2005. – 1080 p.; **DASCE** – Spears, R.A. Dictionary of American Slang and Colloquial Expressions / R.A. Spears. – McGraw-Hill Companies, Inc, 2006. – 576 p.; **FDO** – Farlex Dictionary of Idioms [Electronic resource]. – Mode of access : <http://idioms.thefreedictionary.com>. – Date of access : 30.09.2017; **LID** – Longman idioms dictionary: over 6000 idioms. – Harlow : Longman, 1998. – 398 p.